

hipòtesis i propostes per a la seva millora. Ens referim al fet que precisament allò que el Moll té de geografia lingüística és un dels punts imprecisos, si volem dir-ho així, per on una actualització podria fer més de feina. Ben poc sovint les dades aportades són errònies, però sí que és freqüent, en canvi, l'omissió: i no tant d'entrades com de localització geogràfica. En efecte, el mètode emprat per a la confecció del diccionari en el punt que ara ens afecta provoca força desequilibris: d'una banda, les excursions filològiques, que malgrat la profusió resulten poc proporcionades quant a zones del territori, i que en tot cas sempre van a salts, de manera que entre dues poblacions enquestades en resten moltes en blanc, i d'una altra els col·laboradors autòctons, que, ultra ser d'una fiabilitat filològica naturalment menor, provoquen falses especials incidències en aquells llocs on existeixen, en descompensació amb aquells on el capellà no era de lletra, o poc catalanista, o mancava l'erudit local —d'ací que tan sovint apareguin al *DCVB* pobles de poc pes demogràfic, com ara Llofriu (de cops *Llufriu...*) o Massalcoreig. Així doncs, si bé el suc dialectològic de l'Alcover-Moll és immens, i una bona part és per aprofitar encara (seria bo fer-ne buidats en aquest sentit), en contrapartida cal que s'afinin, sobretot, moltes de les localitzacions (de cops a les accepcions, de cops a l'apartat de fonètica, de cops a mitges, i no sempre coordinadament), la qual cosa vol dir també —resulta innegable— que cal esmer-

çar-se a fer efectives noves fases d'enquesta, i potser no solament a molts dels pobles no contemplats en el seu moment. Ara bé, anant per ací és poc probable que hom no es trobés, i amb veritables dificultats de solució, amb el problema de la diacronia: indubtablement els parlars catalans, més que no uns altres registres de la llengua, han sofert, en el camí que va de començaments de segle fins a les portes de la seva darrera dècada, grans transformacions. Detectar-les, tot i que amb molta de feina, pot ser factible, però incorporar-les mútuament fóra si més no problemàtic i poc clar envers l'usuari. Per això suposem que la solució hauria de ser de deixar el *DCVB* tal com el tenim, que en efecte ja és el nostre millor diccionari, i, tanmateix sense perdre'l mai de vista (ni tampoc el Coromines, ep!), ans, fent-hi referència, aportar tot el que li cal en obres possiblement fetes *ad hoc*, en les quals per un costat es reunís i se sistematzés, recollint el que deien Colom i Soberanas, tot allò que amb justícia s'hi ha anat dient de fa ja molts anys, i per un altre allò que a partir d'ara, i ja amb aquesta finalitat, s'anés duent a terme. Que, en geografia lingüística, això hauria de ser partint de l'obra fonamental de Joan Veny, quant a mètode i quant a continguts, és tan evident que el fet de dir-ho ara senzillament pot servir per tancar unes línies que, si al capdavall s'han ocupat poca estona d'ell i la seva obra, no ha estat pas per descuït.

ALBERT TURULL

Balanç (amb polèmica) dels estudis sobre Gaziell, per Manuel Llanas

El 1970, sis anys després de la mort d'Agustí Calvet, l'editorial Selecta publicava la seva *Obra catalana completa*.¹ Amb el desig explícit de rescatar

1. Tot i l'apreciable esforç de Tomàs Tebé, la recopilació dista de ser completa; al marge de les limitacions imposades per la censura, descrites per Tebé mateix al preàmbul del volum, hi falten textos de pre-guerra, les traduccions poètiques de la postguerra i la producció literària i periodística anterior al 1914 —escrita tota en català. Convé saber també que algunes de les peces de l'interessantíssim epistolari final apareixen, sense cap indicació, mutilades. Altrament, segons el projecte editorial, aquest volum d'obra catalana n'havia de precedir un altre d'obra castellana, en el qual Gaziell havia començat a treballar d'una manera incipient i que després, per raons que desconec, no s'ha publicat.

una figura molt de temps bescantada, Josep Benet, al pròleg,² feia balanç de la trajectòria de Gaziell, en perfilava els contorns ideològics, subratllava l'interès de la seva tasca periodística a «La Vanguardia» i insistia en la catalanitat essencial que impulsava el conjunt de l'obra. Era un toc d'atenció que, malgrat la convicció del propòsit, no va tenir continuïtat. O la va tenir tardanament. Dos anys després Maurici Serrahima incorporava Gaziell als seus *Dotze mestres* (1972) i n'oferia perspectives inèdites; així, el situava en re-

2. Reproduït a *Combat per una Catalunya autònoma* (Barcelona 1980).

lació amb el Noucentisme i amb els pròximes de la seva generació —especialment Josep Pla, Carles Soldevila i Josep Maria de Sagarra—, destacava —amb escassa transparència— els mecanismes estilístics que el singularitzaven i comentava els principals temes recurrents de l'obra. Més recentment, dins *Espanyolisme i catalanisme. La idea de nació en el pensament polític català (1939-1979)* (Barcelona 1984), Josep M. Colomer ha definit l'ideari ibèric i catalanista de Gaziell d'una manera documentada i precisa, tot i que el situa en un corrent, el «catalanisme regionalista», en el qual, per al meu gust, no acaba d'encaixar.

D'ençà d'aquests tres estudis, la bibliografia sobre Gaziell no ha tingut cap més aportació d'una certa entitat; tot es redueix a notes o articles esporàdics, de mínima o nul·la originalitat, que reiteren, una vegada i una altra, idees o aspectes ja coneguts o es lliuren al panegíric incondicional del personatge sense afegir-hi res de nou. I amb això arribem a l'any del centenari (1987) del naixement de Gaziell. Des de Barcelona, el ressò d'aquesta efemèride ha estat reduït; segons les meves notícies, n'han parlat, sobretot, al «Diari de Barcelona» (7 d'octubre), «Avui» (18 d'octubre) i, amb una gasiveria remarcable, que adquireix tot l'aire de cobrir l'expedient, «La Vanguardia» (7 d'octubre; el contingut que el diari dels Godó manté amb Gaziell, al cap de més de vint anys de la seva mort, sembla lluny de superar-se i mereixeria, ell sol, un llarg capítol d'exposició de les causes). De fet, la contribució més notable al centenari ha procedit de Girona. I no sols per l'ampli suplement que hi ha dedicat «Punt Diari» (4 d'octubre), sinó també per l'excel·lent *dossier* de la «Revista de Girona» (núm. 123, corresponent a juliol-agost); un *dossier* que reuneix un bon tou de fotografies i documents inèdits i un ampli ventall de col·laboracions, entre les quals convé destacar-ne algunes de testimoniatge personal, com el d'Augusto Assía, amb notícies desconegudes. La commemoració de l'aniversari ha culminat amb una exposició sobre Gaziell promoguda i organitzada per l'ajuntament de Sant Feliu de Guixols; una exposició que abasta la multiplicitat de caires biogràfics, periodístics i literaris del personatge i que, si es compleixen les expectatives, ha de generar un catàleg que reculli el material exhibit i resulti,

així, una referència bibliogràfica imprescindible. A Sant Feliu mateix, una revista local, «Ancora», ha reservat el número de Nadal per commemorar el centenari gaziellenc. També aquest any 1987 l'autor d'aquestes ratlles ha escrit, dins el volum desè de la *Història de la literatura catalana* de l'editorial Ariel, un capítol sobre Gaziell que intenta oferir una recapitulació i introduir alguns punts d'estudi fins ara negligits o no prou remarcats.³ I Josep Maria Casasús, dins *El pensament periodístic a Catalunya (1987)*, ha enquadrat Gaziell en la «generació que trencava amb la preeminència de l'articulisme i introduïa la prioritat de la informació i dels gèneres interpretatius», ha comentat les seves tesis idiomàtiques en relació amb la premsa catalana i l'ha citat com a model del «periodisme d'orientació».

Crec poder afirmar, a tall de conclusió, que la mancança general de l'exigua bibliografia sobre Gaziell ha estat el desconeixement, per raons d'inaccessibilitat dels seus articles, de la seva trajectòria periodística. Per això, en els anys que porto estudiant-lo, he esmerçat una bona part del temps a localitzar, fixar i classificar aquells articles, que passen llargament del miler (sense incloure-hi els editorials, òbviament sense firmar, que van aparèixer a «La Vanguardia»). No diré pas que la lectura de tots permeti obtenir una imatge radicalment diferent del seu autor, entre altres coses perquè els canvis ideològics de Gaziell, per anys que passen, són minsos; però, això no obstant, s'hi percep una evolució temàtica, una extensa gamma d'interessos i influències i, sobretot en determinades etapes, una sovintejada dedicació a la crítica literària, aspecte, aquest darrer, quasi totalment enfosquit per la seva tasca d'articulista polític, que, al capdavall, va ser la que li va donar més prestigi. I, entremig, un enfilall de polèmiques, deliberades o involuntàries, amb variats contraopponents i sobre els temes més diversos.⁴ Algunes d'aquestes polèmiques il·luminen punts foscos del personatge fins a extrems insospitats. La que descriuré en aquesta nota,

3. Amb algunes modificacions i amb el títol d'*En el centenari del naixement de Gaziell: una recapitulació*, aquest capítol ha estat reproduït també a «Estudis sobre temes del Baix Empordà», núm. 6 (1987), ps. 201-213.

4. A *Una generació sense novella?* (Barcelona 1975), ps. 180-183, Alan Yates va explicar ja la intervenció de Gaziell en el debat a tres bandes sobre la novella que va tenir lloc pel maig de 1925.

una d'especialment rica de contingut, pren la literatura com a pretext, es refereix a la situació de la crítica literària a Catalunya i desemboca en una qualificació de Gaziell que ha trigat molt de temps a esvair-se. Ens trobem, ben segur, als orígens d'un perdurable malentès.

Gaziell al banc dels acusats

Encarar-se per primera vegada amb Gaziell comporta, entre altres coses, la necessitat d'esbrinar els motius de la mala premsa que va tenir entre la majoria d'intel·lectuals i de polítics catalans. Al pròleg mencionat més amunt, Josep Benet confessa sense embuts que «aquell adolescent que jo era, l'any 1936, compartia amb vivacitat aquella hostilitat envers Gaziell». I un intel·lectual tan equànim com Ferran Soldevila, en una nota, datada a París el 6 de setembre de 1938, sobre els exiliats catalans que hi residien, escriu càusticament: «Sembla que en Calvet prepara un treball on descabdellarà la tesi que els nostres botiflers han tingut sempre raó.»⁵ Molts anys després, el 1966, a *Tres diguem-ne desarrelats*, Enric Jardí, bé que amb matisos i reticències, encara parlava del desarrelament de Gaziell i arrengrerava el seu cas al costat dels de Pijoan i D'Ors.⁶

En realitat, què hi ha al fons de tot això? Pel que en sé, en el naixement d'aquest estat d'opinió advers hi ha en joc un conjunt de factors; un dels més rellevants, i el que ara més interessa subratllar, és l'acusació —repetida, relacionada amb el canvi de llengua escrita i, al meu parer, infonamentada— de despersonalització i de renúncia a l'ideari catalanista que rep Gaziell a partir del moment en què s'integra de ple a «La Vanguardia».⁷ Una acusació

que el colpia profundament i de la qual va provar de defensar-se amb insistència, com s'adverteix en el segon dels seus articles exhumats a continuació i, d'una manera programàtica, ja al final de la seva vida, a la *Història de «La Vanguardia»*.⁸

Amb Salvador Albert com a excusa

No és aquest el primer enfrontament dialèctic de Gaziell amb «La Publicitat», però sí que és un dels més violents. A l'òrgan d'Acció Catalana, dirigit en aquella època per Martí Esteve, hi col·laboraven personalitats de relleu i d'aurèola catalanista; amb algunes d'elles, com Nicolau d'Olwer, condeixeble d'Agustí Calvet des del batxi-

encarnació del senyor Godó». De fet, Ramon Godó, reaccionari i anticatalanista furibund, s'ha guanyat a pols la fama de voler imposar autoritàriament el seu criteri a la direcció del diari, cosa que va provocar constants tensions amb Miquel dels Sants Oliver i, a la mort d'aquest, amb Gaziell (cf. GAZIEL, *Història de «La Vanguardia» (1884-1936)* (París 1971), esp. ps. 33-45 i 79-96.)

8. Cf., sobretot, les ps. 102-108, on Gaziell denuncia amargament la incomprensió dels sectors catalanistes per la seva tasca, que descriu com una lenta i gradual catalanització dels continguts del rotatiu. Quan Gaziell va entrar-hi, acabada la Guerra Gran, a «La Vanguardia» ja no quedava ni rastre de l'etapa en què, sota la direcció de Modesto Sánchez Ortiz, hi col·laboraven, en castellà, escriptors catalans de la talla de Rusiñol, Yxart, Sardà o Oller. Cap al 1920 el Noucentisme havia capgirat el panorama, i la creïma de la intel·lectualitat catalana girava l'esquena a les publicacions que, a Catalunya, es publicaven en castellà. Gaziell analitzava aquest fenomen i les seves repercussions en aquests termes: «Els joves noucentistes, els caps d'escola o de capella més prestigiosos de les noves generacions literàries, ara escrivien exclusivament en català i col·laboraven només en els diaris partidistes o a les poques i mal llegides revistes que sortien en el nostre idioma. Aquestes publicacions eren, certament, més nombroses que mai, però entre totes plegades no assolien cap tiratge que pogués, no diré influir, sinó almenys arribar a les capes extenses i profundes del poble [...]. Era, en efecte, una actitud teòricament tan pura i noble com vulgüe, però pràcticament obtusa, perquè s'entestava a desconèixer o no fer cabal de la tristíssima realitat idiomàtica del nostre poble» (*Història de «La Vanguardia»*, p. 60). En conseqüència, «la curtedat de visió de l'intel·lectualisme català noucentista, a Ramon Godó li vingué com anell al dit. Des del moment que els millors escriptors catalans s'exclouïen ells mateixos, acantonant-se en els esquifits diaris partidistes, la castellanització intensiva de «La Vanguardia» la li donaven feta» (*ibid.*, p. 62). Ve ser justament aquesta tendència castellanitzant el que Gaziell, segons confessió pròpia, va tractar de corregir, sobretot venent les reticències dels intel·lectuals catalans a col·laborar al diari que dirigia: «Vaig haver de gastar més tacte i diplomàcia que no se n'havia posat a redactar, al terme de la Guerra Gran, el Tractat de Versalles» (*ibid.*, p. 108).

5. *Dietari de la República i de la Guerra Civil* dins *Al llarg de la meua vida* (Barcelona 1972-2), ps. 497-498.

6. Cal fer justícia i puntualitzar que Jardí, en aquell llibre, va escriure sobre Gaziell el text més extens que fins aleshores se li havia dedicat.

7. Així ho declaren obertament Josep Pla i Eugeni Xammar al segon article de la sèrie *Periodisme?*... *Permetin*, publicat a «La Veu de Catalunya» el 3-II-1924. (Aquest article i els restants, reproduïts a Lluís BONADA, *Les cartes de Pla i Xammar a «La Veu de Catalunya»*, «Faig», núm. 26, abril de 1986, ps. 11-32. Vegeu les precisions hemerogràfiques de Josep Maria Casassús a *El pensament periodístic a Catalunya*, p. 138, n. 34.) L'iconoclasta tàndem, havent definit «La Vanguardia» com un dels «representants de la cultura castellana i provinciana a Barcelona», qualifica Gaziell de «la darrera re-

l·lerat, l'amistat, així, es va anar refredant. Des de ben d'hora Gaziel, sense pretendre-ho però assumint-ho, va viure en una situació marginal en relació amb la intel·lectualitat catalana.

La polèmica s'obre amb un article, *El tesoro de un solitario*, aparegut a «La Vanguardia» el 17 de juliol de 1925. Gaziel hi parla de la poesia de Salvador Albert: n'assenyala les principals característiques, n'analitza l'evolució i presenta l'autor com un líric profund i exquisit que ha obtingut amb el seu últim llibre, *Opals*, un suprem equilibri. Tot perfectament innocu, si no fos perquè a la primera part, a manera d'introducció, l'articulista fa palès el poc predicament de què gaudeix l'obra d'Albert en els medis literaris. A què és degut, es pregunta, aquest oblit? En primer lloc, al centralisme cultural barceloní, que absorbeix les energies espirituals de Catalunya i negligeix les aportacions foranes, fins al punt que «*lo que llamamos cultura catalana no es más, en realidad, que la cultura barcelonesa o una parte de ella*».⁹ En segon lloc, a les penyes i capelletes literàries barcelonines, que controlen escrupolosament el mercat de valors i que «*tienen ya repartidos entre los suyos todos los cargos y todas las tiendas: este es el gran poeta, ese el gran prosista, aquél el gran historiador, el de más allá es el gran crítico*». Salvador Albert, fill de Palamós i resident a Sant Feliu de Guíxols, prossegueix Gaziel, és una altra de les víctimes d'aquesta arbitrarietat. Sobretot per raons polítiques: «*En 1910 [...] tuvo la desgracia de derrotar al señor Cambó en unas elecciones a Cortes por el distrito de la Bisbal. La desgracia probablemente fué doble: de haber salido triunfante el señor Cambó, es casi seguro que, con su extraordinaria influencia política y financiera, habría podido hacer por el distrito mucho más de lo que estaba en manos de un simple poeta, y en cambio, el poeta no habría incurrido en las temibles e implacables iras de los partidarios del señor Cambó. Esta enemistad política, aunque ello sea absurdo, ha pesado constantemente sobre la obra literaria de Albert.*»

9. La idea de la macrocefalia de Barcelona i la necessitat de contrarestar-la amb la creació de nuclis culturals a poblacions deslligades de la capital, Gaziel ja l'havia exposada en un text, *Les viles espirituals*, que va néixer en forma d'una conferència feta a Girona el 1923 i que va ser recollida a *Hores viatgeres* (1926) i en volums posteriors.

Només dos dies després, el 19 de juliol, «La Publicitat»¹⁰ va publicar un extens editorial, *La boca agra*, de duríssima rèplica a les tesis sobre la marginació literària d'Albert. El seu autor argumenta que el centralisme barceloní no existeix, que no hi ha anticomarcalisme cultural, que els nuclis intel·lectuals no barcelonins són ben acollits a la capital (i en cita exemples) i que, en fi, de Salvador Albert se n'han ocupat d'una manera elogiosa crítics com Manuel de Montoliu i Tomàs Garcés. Tot seguit rebut les raons polítiques esgrimides per Gaziel i inverteix els termes: allò que la denúncia de Gaziel realment revela és «la tragèdia íntima del seu cas personal [...]. És ell qui es creu oblidat. És ell que es creu preterit [...].» Va fer, temps enrera, el disbarat de posar-se al servei de l'amo de «La Vanguardia» i ara troba al seu voltant, i sobretot a dintre seu, un buit que l'asfixia. Es lleva molts matins amb la boca agra, i a tall d'esplai biològic es dedica a bescantar, en forma tortuosa, aquella espiritualitat de la qual ell va desertar, sense poder-la esborrar del tot dels seus dintres. I aquesta errada, que hauria estat reparable, [...] ell l'ha mantinguda i l'ha agreujada. S'ha entestat a perdre l'ànima, i ara vol fer pagar als altres la pròpia damnació.» Això ja és una investida frontal, sense cap relació amb el tema objecte de debat. Però a l'editorialista encara li queda pólvora: tot i treballar en un diari que tira 100.000 exemplars, tants com els altres de Barcelona plegats, Gaziel està voltat d'una «soledat horrenda», la soledat de veure que «La Vanguardia» «no pesa res [sic] en la balança cultural de Catalunya» i que són uns altres qui, des de tribunes molt més modestes, «ocupen les posicions estratègiques de la nostra cultura». I acaba sarcàsticament: «en lloc d'anar a la contricció i a l'esmena, Agustí Calvet labora, traient dificultosament el cap entre els anuncis dels morts i dels vius, en una feina el sentit de la qual coneix prou bé, i així dóna la raó a Josep Pla, que

10. I no, curiosament, «La Veu de Catalunya», que es mantingué al marge de la polèmica tot i les al·lusions directes que hi havia de Cambó al primer article de Gaziel. Aquesta inhibició podria explicar-se perquè Gaziel, en una nota, saludava un article de Montoliu sobre Albert, aparegut al portaveu de la Lliga, com a simp·toma d'una necessària rectificació.

11. Aquesta doble lectura és molt similar a la d'Enric Jordi a propòsit del celeberrim article *La devoradora de homes* (cf. *Tres diguem-ne desarrelats*, ps. 10-11).

diu que "Gaziel" és un pseudònim que usa el senyor Godó.»

La ruptura d'hostilitats, clamorosa, no podia passar inadvertida. Des de la trinxera de «La Vanguardia» Gaziel respon, el 24 de juliol, amb un article, *Los amigos de la verdad*, que és un dels més agressius que van sortir de la seva ploma. L'editorial de «La Publicitat» ha tingut la virtut de treure'l de foc i de fer-lo parlar d'ell mateix i de la seva tasca professional com mai no ho havia fet abans. Com s'ha anat i s'anirà observant, de Salvador Albert, ja no se'n recorda ningú. Després de remarcar el «desafortado rencor personalista» que destilla l'escrit de l'anònim contraopinant, sens dubte un portaveu de les penyes i les capelletes censurades, Gaziel es defensa atacant. En primer lloc, per combatre la idea de la soledat a la qual se'l confina, esmenta les cartes d'adhesió —«la mayoría escritas en catalán»— que ha rebut arran del seu primer article. De totes, en tria una com a més significativa i la reproduceix íntegrament; el seu autor hi denuncia obertament, com a prova de les manipulacions de les capelletes, la tendenciositat de la crítica literària a «La Publicitat», de la qual és subscriptor. I no estalvia exemples: si Tomàs Garcés —«crític petit, d'escassa profunditat i volada»— ha afirmat que Josep M. de Sagarra és un poeta genial que supera Verdager, el mateix Sagarra, al seu torn, ha escrit que *Coses vistes*, de Josep Pla, és el millor llibre que s'ha publicat a Catalunya en molts anys, «i aixís [sic] s'elogien entre ells, donant un espectacle escandalós que fa tornar vermell a qui el contempla». El cru testimoni d'aquest lector, diu Gaziel, revela un esperit admirable: «Este hombre ama entrañablemente, locamente, a Cataluña. Pero hay una cosa que ama más todavía: la justicia y la verdad. Este hombre hace honor a su raza.» D'homes com aquest, afegeix, a Catalunya n'hi ha a dotzenes de milers, de totes les tendències polítiques: «es a esos a quienes yo me dirijo [...] Esos son los que forman el innumerable partido de los amigos de la verdad, y esos son los que hacen el honor de leerme. ¡Y luego dicen que estoy solo! Ningún publicista catalán me aventaja en auditorio [...]. Y esto es, precisamente, lo que duele: que yo abarque tanto, que mi voz vaya tan lejos. Por eso me combaten con tanta furia y con tanto aparato. Si nadie me escuchase, como ellos pretenden, ni se fijarian en mí. Su ensañamiento equivale a un reconocimien-

to.» I davant les crítiques que rep per treballar a «La Vanguardia», que qualifica de tribuna totalment lliure, llança un doble cop de maça: no tan sols han provat d'escriure-hi, sense èxit, alguns dels que li ho retreuen, sinó que a molts «les parece magnífico vivir de un empleo que les concede ese Estado español, su enemigo irreconciliable, a quien en secreto desearían hundir y arruinar al mismo tiempo que les paga y le sirven». En segon lloc, Gaziel s'esforça a rebatre l'etiqueta de patriota renegat: «Es absolutamente falso. No hay en toda mi vida ni en toda mi obra, que ya no son cortas, un solo acto ni una sola palabra contrarios al espíritu de mi tierra. Y en cambio, todos mis lectores recordarán innumerables páginas mías henchidas de catalanidad. He combatido a hombres, tendencias, egoísmos, intereses y vicios. Pero a Cataluña no la he combatido ni la combatiré jamás. Los mismos golpes que a veces asesto a algunos de sus hijos, a algunos hermanos míos, me los inspira el puro e intransigente amor que siento por nuestra madre común.» Finalment, i per contrast implícit amb els seus adversaris ideològics, s'auto-defineix com a escriptor independent i deslligat de partits polítics que malda per dir honradament la veritat. Aquesta desinteressada posició, que sovint, com ara, li reporta odís i escomeses abruptes, té la compensació d'un públic lector vast i addicte; encara que es quedés sol, però, perseveraria en el camí emprès: «Pese a quien pese, yo con mi pluma presto un humildísimo, pero un positivo servicio a Cataluña.»

Amb un altre editorial, *El cas "Gaziel"*, del 25 de juliol, «La Publicitat» rebla l'ofensiva de Gaziel i es tanca la polèmica. Argumenta que el director de «La Vanguardia», mancat de raó, ha eludit de respondre els punts clau de l'editorial anterior i s'ha refugiat en el vulgar recurs de la carta d'un lector; reconeix que, en alguns casos, les frases laudatòries dels crítics són excessives, però que aquest fet obeeix a la voluntat de compensar «malícies denigratòries». L'afer essencial és que, en el món literari català, la crítica està representada per una sèrie de franc-tiradors sense programa i no pas articulada en sòlides capelletes, altrament ben desitjables. En aquest tema, l'editorialista afirma que comparteix les idees que Carles Soldevila ha exposat en un article recent.¹² Entre les

12. Es tracta de l'entorn de la crítica, pu-

virtuts de Gaziell, escriptor i periodista brillant —continua aquest editorial—, no hi ha pas la ponderació: «en l'article que ahir publicava apareix repetidament la còmica exteriorització de la seva inflada vanitat, molt superior a

blicat a «Revista de Catalunya», núm. 8 (febrer de 1925), ps. 117-121, i recollit a Carles SOLDEVILA, *Obres completes* (Barcelona 1967), ps. 1259-1263. En síntesi, Soldevila hi constata l'escassa o nul·la influència de la crítica literària en la formació de les preferències del gran públic, l'interès que presenta per ella mateixa, com a gènere independent, i els obstacles que impedeixen que, a Catalunya, en sorgeixi una de «forta i intel·ligent» organitzada en capelletes, les quals, ara com ara, no existeixen.

la pròpia vàlua.» La seva audiència no és tan àmplia com pretén, perquè aleshores «la seva posició seria millor». I, per acabar, descarta la rèplica raonada i sentència inapel·lablement: «El

seu cas personal està vist i jutjat [...]. I hem de dir que són molts els qui, entre l'actitud de «Gaziell» i la de «Xènius», prefereixen la d'aquest últim, que té almenys l'avantatge d'ésser més clara i menys inelegant.» La fallàcia ja està servida. I s'arrossegarà, tenaç, durant molts anys.

MANUEL LLANAS

El grup de «Taula» i la modernització de la cultura valenciana,
per Salvador Palazon

1. Una renovació cultural promoguda per intel·lectuals

Els intel·lectuals valencianistes que s'aplegaren al voltant de la revista «Taula» se sentiren protagonistes d'un moment històric especialment important per a la supervivència de la cultura nacional dels valencians: la renovació de la Renaixença tot rectificants-la considerablement. Fins i tot s'arribà a parlar de «Segona Renaixença».

El grup de «Taula» revisà la cultura autòctona, demostrà la seva inviabilitat i proposà la creació d'una cultura nacional i moderna. La seva actuació, per tant, intentà d'abastar els diversos aspectes culturals, car en última instància es tractava d'un projecte global de modernització de la societat valenciana.

El regionalisme de l'«Himno» i l'abstencionisme cultural eren les notes dominants al País Valencià dels anys vint. Contra la demagògia «espanyolera» els intel·lectuals valencianistes plantejaren una visió racional de la qüestió valenciana: denunciaren la falsificació de la personalitat col·lectiva feta pels que pretenien de separar l'idioma propi de les característiques valencianes¹ i demostraren la fallàcia del discurs fallero-folkloric.²

1. «Tota cultura respon a una llengua, i llengua i cultura són esperit i característiques determinants i diferencials dels pobles. Perquè de la mateixa manera que fóra absurd una cultura francesa en alemany o una cultura filipina en anglès, és absurd, inadmissible i vexatiu una cultura valenciana en castellà» (dins la secció «Diversa», «La República de les Lletres», núm. 3, gener-març de 1935, p. 31).

2. «Una feina de destrucció i d'enderroc

Les desviacions anteriors tenien una causa: l'absència de cultura. La pobresa cultural dominant aleshores al país explicava la ignorància sobre la pròpia col·lectivitat i permetia l'aparició d'uns trets postissos, d'una segona personalitat supèrflua i falsificadora que emplenava l'oblit de la pròpia realitat i creava una tradició folkloritzant i pseudo-valenciana.

La cultura era el mitjà que permetria superar la superfície folklorica que embolcallava i desorientava la majoria dels valencians. La cultura ens menaria a l'autoconeixença col·lectiva. I conèixer-se era recuperar-se.

La inapetència cultural del país era evident. Thous Llorens en un article que escriví a «Taula» es queixava de la manca de vida cultural i profetitzava: «Si els intel·ligents de València no se donen compte de la responsabilitat que tenen i els capitalistes segueixen triant taronja de espalles al teatre, a la literatura, al cine valencians, a l'intervenció en la vida de la ciutat de les normes artístiques de tota mena, els homes d'estudi i els homes d'art seguiran emigrant, com fins ara i la ciutat quedarà pot ser neta, llisa, recta, plana i amb totes les virtuts —no cal nomenar-les— d'una perfecta nova rica.» Segons Thous, la ciutat que es modernitzava en «asfalt» i «nombre d'habitants» restava en «un lloc en-

d'una falsa identitat valenciana» en mots de Manuel Aznar i Soler (*Redreçament i ruptura de la cultura valenciana (1927-1936)*, «Els Marges», núm. 12, 1978, ps. 26-27).

3. THOUS LLORENS, *La ciutat nova rica*, «Taula», núm. 27 (desembre de 1929), ps. 8-9.